

Sonda z dějin morální filozofie
sobotní škola 28.2.2009 – Dušan Kučera

Smyslem je:

- seznámit se se zákl. (vybranými) momenty dějinného vývoje
- využít možnosti srovnání minulosti se současností
- podnět k myšlenkové orientaci
- Ukázat, jak vědomí historických souvislostí pomáhá porozumění Bible
- Jak lépe porozumět světu a lidem?
- Zhodnotit současnost, zda rosteme? Poučili jsem se z chyb minulosti?
- Anebo opakujeme stejné omyly?
- Jak znovu aktivně vstoupit do našeho současného myšlení či hledání
- Jaké aktuální poselství z poznání vyplývá?

Začneme tím, že lidstvo hledá:

- co je pravda + jak žít (jak být spasen), jak žít důstojně, pravdivě, správně, dobře...

Vycházíme ze tří zákl. otázek:

- Co můžeme vědět?
- Čemu věřit?
- Jak žít?

Základem moudrosti východu je pro nás jistě SZ a NZ

Proč ovšem musíme mluvit i o jiných myšlenkových koncepcích než biblických?

- protože Izrael selhal (postupně – max. do 6. st. př.Kr. kdy

po staletém odmítání proroků odmítli i Jeremiáše a Ezechiele a přišel Boží soud – Babylonské zajetí.

Absence pravdy a orientace (selhání Izraele být světlem pronárodům) mělo pravděpodobně nějaký vliv na nové východní systémy! Podobně víme, že stav středověké církve podnítil nové filozofické a náboženské reformní systémy v Evropě.

Není tomu tak dodnes? Co by bylo, kdyby křesťanství plnilo svou úlohu pravdivěji?

Od počátku:

- Tóra – SZ (smlouva) – paralely s vyspělými kulturami
- Možnosti Izraele navzdory prostředí
- Pokušení pohanství Mezopotámie
- Selhání Izraele

Odmítání prorockých výzev – 6.st. př. Kr.

Proto došlo k rozmachu alternativních cest – např. Persie

Pro nevěrnost a zvrhlost Izraele neexistovala srovnatelná alternativa, ale většinou úpadková. Sám Izrael dokonce činil horší věci, než okolní pohané! Věří v jednotlivé omezené bohy, ve fatalism, lidské oběti, sakrální války, násilí, nemorálnost, moc...

TV/ EGW 184: „*Nepravost v Izraeli před Asýrským zajetím se vyrovnala nepravosti za dnů Noemových. ... oddávali se cele zlu.*“

PK/EGW 200: „*Svým odpadnutím a svou vzpourou přivolávali na sebe soudy Boží ti, kdo měli být nositeli světla mezi národy.*“

Egypt

- Víra v posmrtný život (okultism – bohové Slunce, podsvětí)
 - Účelová etika
 - Otroctví
 - Moc a bohatství
- = **Pomáhal i zotročoval** (Exodus)

Indie

Nejsilnější myšlení na jiné straně východu (od 1500 př. Kr.)

- Hledání božstva, harmonie - toužili po „nebeském splynutí“
 - nesmrtelnosti, věčnosti (to Izrael v té době ne...)
 - smyslu
- Budhismus, Hinduism

- Jóga (meditace, hledání učitele, vůdce = dodnes populární...)
- = Spirituální, otevřené všemu, tolerantní (nepodněcuje náb. války)

Např. Nirvána:

- Absolutní splynutí s universem - Odosobněná bytost –
- Žádné pocity - Žádné vědomí - Pokorná prázdnota
- Život je cyklický – pořad dokola, opakování
- Život nemá směr (jsme na tom lépe?)
- Neexistuje konečné vítězství dobra a porážka zla.

= Tyto předpoklady mají fatální důsledky na každodennost!

Čína

(už 3000 př.Kr., kdy SZ jedinci také řeší své os. problémy a hledají:

- Praktické hodnoty života - 6.st. př.Kr.
- Etické základy - soulad, s veškerenstvím
- Taoismus - cesta, rozum, léčba
- Konfucionismus - morálka
- Lao-c' - ctnosti, pokora

= inspirace Evropě – humanismus. Vliv u nás hlavně po rozpadu řeckého myšlení...

Čínské myšlení vyplňovalo prázdňové místo, pomáhalo hledat střed univerzálních hodnot a místo člověka ve světě. Mnozí evropští filozofové sahají rádi po čínské moudrosti (Voltaire, Wolf, Leibnitz, Goethe...)

Řecko (praotcové našeho myšlení)

čerpá moudrost z minulosti a nově promýšlí

- **Kosmologické hledání** – otázky původu, počátku.
- **Hledání pravdy**, smyslu, cíle (vyšší, hlubší, hodnotnější?)

Protože je však hledání pravdy náročné, bolestivé a zdlouhavé:

- **Dogmatismus** – řešení hned, rychle, lehce, bez přemýšlení, produkuje odpovědi aniž zná otázky, stručně ve větě či odstavci – ale bez vědomí souvislostí. Působí jako úleva, popírá absolutnost pravdy, protože ji strhává do lidských formulací. Dogmatismus nehledá, nestuduje, nepochybuje...
 - **Skepse** – přirozený důsledek dogmatismu, nepatí teoreticky a nefunguje ani prakticky. Nesoulad života s dogmatismem vede k popření pravdy vůbec. Lidé unaveni a nechtějí mít s náb. nic dál společného. Vnímají dogmatism jako podvod – nepravdu, projev strachu z mnohosti a pestrosti, hloubek, podřízenosti něčemu vyššímu a věčnému, nemanipulovatelnému....
- Pravda je však víc než dogma, pravda je nad naší „pravdivou větou“ a odstavcem. Je vyšší – my omezení. Proto nutno stále dál prohlubovat s Bohem... Jenže to je hledání často nejisté, namáhavé... vzdálené:
- **Sofisté** = chytráctví, smějí se z dogmatiků i skeptiků. Nehledají pravdu, jen obě strany rétoricky prezentují, vysvětlují vše, hl. za peníze. Nehledají však pravdu ani moudrosti, spíš je to jakési talk show - nepotřebují studovat, stačí působivě srovnávat metaforami. Produkují spíše zábavu – falešný pocit orientace, populární, davové, dnešní zábavné TV?

- **Plato, Sokrates, Aristoteles** (od 3. st. př. Kr.)

– zachraňovali objektivnost pravdy, zatímco Izrael byl v troskách...

Plato prosazuje vědomí ideálu, který je vysoko, daleko, nutno hledat, vidíme jen v odlesku, proto nutná pokora! (ta Izraeli chyběla!)

Aristoteles – našel řád, kategorie, systém v přírodě – dodnes z toho žijeme.

=Poznání pravdy je závislé na kontinuitě, systematickosti. Nezrodí se vše a najednou. Jenže jako lidé potřebujeme orientaci pro rozhodování, porozumění smyslu. Lidé pochopili v Řecku, že pravda je

poznatelná – není náhodná – má řád

Existuje-li taková možnost poznání = závazné, mravní norma!

= odklon od lhovosti! (není to zdroj nové naděje?)

Ap Pavel připomíná, že i neviditelné lze poznat cestou přemýšlení! Pravdu jsme nestvořili, nemůžeme proto zpochybňovat!

Co v době onoho vývoje Izrael?

Z 12 kmenů zůstaly po porážce severních kmenů 722 př. Kr. – vítězství Asýřanů zůstaly jen 2 kmeny. Z těch 2 kmenů jsou lidé odvedeni do Babylona. A po dvou generacích jen hrstka se vrací zpět do Jeruzaléma, aby znovuvybuďovali Jeruzalém a chrám... Poprvé nechtěli zpět ani Levité!!! Jeruzalémský chrám byl stejně poté zasvěcen Diovi a dalším římským bohům. Mnozí kolabovali, jiní se stali fanatiky... až ani Kristus národ nepřesvědčil a byl ukřižován. Tragédie Izraele končí židovskou válkou a diasporou.

- V Řecku v té době usilovali o krásu, dobro, ctnosti, vznešenost, Athény – dědici Egypta – hledali nadpřirozeno, nebeský úděl, vědomí konečnosti. Sparta ovšem patří mezi dědice Asýrie = boj, zničit druhé, vyhrát, ukořistit moc. (Srovnejme s moderní SSSR). Např. nedůvěřovali intelektuálům, nepodporovali rodinu, jen aby muži bli připravovali bojovat... Řekové se však také necítili být povoláni k práci – měli 88% otroků. Zahálka a bohatství připravovaly úpadek.

SZ = naopak povolání k práci, správě – zodpovědnost = jak žít !!!

Vertikála SZ měla zcela jiný vliv na život!

Řekové = Správa věcí veřejných, Polis – demokracie – ale také nástup populismu – pokušení vzít si hlasy násilím...

= Tragické konce sice s velkými ideály – ale neuskutečněnými

Evropa? – snaží se navázat, sloučit, využít, inspirovat se – ale lze to??? MY DNES – ani církev nezůstala imunní.

Špatný př. ze SSSR: komunism měl dogmatický ideál, ale bez inteligence, bez svobodných a soběstačných drobných řemeslníků jako ve CH, A, D, USA... uvízlo v úpadku.

Co je pravda – jak žít???

Hlavní proud, který Řekové převzali = metafyzický

Pravda není náhodná, dobová, přechodná, závislá na lidských názorech, většině.

Ale znovu si připomeňme, je to namáhavé, dřina, dlouhé, těžké...

Proto alternativy:

= Epikurejci a stoici Už nehledají pravdu, už nabízejí jen útěchu.

Stoikové

- Víra v osud, splnutí s božským logem, pasivita, že nelze nic dělat,
 - vše je objektivně dané, poklidná střední cesta, neusilovat o ideál, protože prý nemá smysl
 - Neptej se po pravdě, ale po pocitu štěstí, blaženosti, jinak vás čeká zklamání!
 - Osvobozen je člověk tehdy, když pochopí kosmický řád, nutnost = moudrost
 - Známý postoj: „Děj se vůle Páně“?
 - Egoisms, nepoutat se citově, svět řízen logem, božským rozumem, lidé součástí kosmu, člověk sám rozeznává dobro od zla
- = život bez emocí – chladný bez vášně, lhostejný k lidskému utrpení. Smrti, pěstování určitých ctností, šťastný = nezávislý – ostatní pošetilí, intelektuálně neutrální, nepotřebují poučovat, odpouštět, omilostnit, maska sobectví a pokrytectví.

Stoikové byli v něčem podobní farizeům. Pavel na stoiky tu a tam naráží: Ví o nich, polemizuje s nimi... je dobový a místní!

Fil 4,11: „... jsem spokojen s tím, co mám“ Velmi podobně stoikům.

1 Kor , 6,12 „vše je mi dovoleno, ale ne vše mi prospívá“ Tím je apoštol zase jiný.

Vedle těchto dvou směrů však zde máme i další filozofické skupiny, o kterých apoštol věděl:

Epikurejci

- Netrápit se, užívat si, bavit se, nebát se smrti, zlehčení věcí
- Snížení očekávání, nároku, naděje (nevede vzhůru)
- Konzum? Štěstí? žádní bohové, nic společného s lidmi
- žádné oběti, modlitby, soud, ani strach z budoucnosti
- smrt je pro člověka konečnou, žádné vzkříšení

Podle toho i žili = využít dnešek - užít si rozumně rozkoš, mimo politiku,

Jen radostné rozjímání (vzpomeňme na problémy v Korintu).

Chápeme, že pro „Řeky je evangelium bláznovství“? A těm tady Pavel káže! Jak? Nestydí se za evangelium, věří v jeho moc, a tu umí dobře podat se znalostí prostředí i evangelia.

Eklektici

- Poznání je částečné
- Vyberou si, co se jim hodí, vybírající si podle svého
- Trochu tu, trochu onde – moudrost? Chytrost?

= Co dál?

Sebeuspokojení anebo sebezpřekročení?

TV/EGW 33

„I mimo židovský národ byli mužové, (mudrci), kteří předpovídali příchod Mesiáše. Hledali pravdu a dostávali duchovní vnuknutí. Zasévali mezi lidmi naději. Často to dělali lépe, než židovští učitelé...“

SZ- NZ?

- Absolutní Bůh, kosmický Bůh nezávislý na době, prostředí, názoru lidech
- Představuje pravdu, nárok, úkol, povolání!
- A když se nedaří – není problém v pravdě, není zodpovědný Bůh, ale lidé! V tom je rozdíl mezi Izraelem a pohany
- Bůh víc, než Hermes, Merkus, Venuše, Afrodita...

Důsledky pohanství?

- Malá božstva Říma vedla k úpadku a zhroucení impéria. Chyběl absolutní ideál. Bohatství, přebytek = egoismus - vyhledávání zábavy (rozkoš z krutosti v cirku = dnes TV Hollywood USA?)
- Nezodpovědnosti vládních vrstev za sociální politiku
- 40 % obyvatel Říma závislí na dávkách obilí bez práce
- Neřestí z nudy (každý 3. den volno!), přepychu, Ctnost je zbytečná zátěž – jedni je nepotřebovali a chudí si ctnosti nemohli dovolit.
- Nebyli drobní svědomití řemeslníci – bez střední vrstvy, rozdíl mezi Západem a Východem dodnes
- Obsazovali území jen tak, z moci, velikosti – bez zájmu např. z důvodu misie jako např. Britové, Španělé +-
= **Lidství je úkol!**

Vliv Řecka?

Augustín od Plotina, Středověk od Aristotelela,

Syntéza křesť s řeckou filozofií– T. Akvinský

Renesance – stoicism v římském podání M. Aurelia

(Být Říman, to je povolání...)

CO DNES? Moderna – epikureism + sofistika + eklekticism?

Jak se orientujeme my osobně?

Teprve JKristus změnil svět

- Kosmický, absolutní Bůh
- Ztělesněná pravda = realita, ač pro Řeky bláznovství...
- Poznatelná pravda, řád
- Závazná pravda

= **Povolání k následování !**

- Povolání, úkol žít v tomto světě – bolesti, nedokonalosti
- Víra v budoucnost = revoluční, ale i útěšná, že smysl má i dnešní úsilí
- JK už zvítězil = Nová realita, království Boží už mezi námi.
- Napětí nás však nemine: např. klérus x aktivní víra ve světě plném zápasu a nutné víry v činy naděje

Kosmický Bůh – a zároveň v každodennosti! To je úkol!

„...aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu.“